

SOCIALENHETEN
LÄNSSTYRELSEN VÄSTRA GÖTALAND

Tillsyn av Bergsjöhöjds boende

”Man får dricka men man
måste uppföra sig.”

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALAND

2003:12

Tillsyn av Bergsjöhöjds boende

Innehåll

1. Bakgrund	3
2. Syfte med tillsynen	3
3. Metod	4
4. Beskrivning av Bergsjöhöjds Boende	5
5. Inflyttning	6
6. Mål för verksamheten	7
7. Dokumentation i socialtjänstens handläggning	9
8. Dokumentation i verkställighet	9
9. Boendet och det dagliga livet	10
10. Förutsättningar för en god kvalitet i boendet	14
11. Synpunkter från intresseorganisationer	16

(Citaten är hämtade ur intervjuerna med boende på Bergsjöhöjd.)

Publikation 2003:12

ISSN 1403-168X

Text: Socialkonsulenterna Stefan Boman, Berit Davidsson, Cristina Foconi och Tarja Mattila.

Layout: Ulla Bäckman

Produktion: Länsstyrelsen i Västra Götaland, Socialenheten

Tryck: Länsstyrelsen Västra Götalands Repro, Vänersborg

Rapporten finns även på Länsstyrelsens hemsida www.o.lst.se

1. Bakgrund

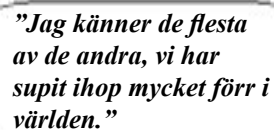
Frågor om bemötande av äldre har varit i fokus de senaste åren. I den offentliga debatten har en oftast mycket negativ bild av samhällets omsorg om äldre förts fram. Kommunernas resursbrist har ibland inneburit minskningar av stöd och service både när det gäller hemtjänstinsatser och när det gäller personal i särskilda boendeformer.

Riksdagen har antagit en nationell handlingsplan för äldrepolitiken (prop. 1997/98:113). Där fastslås målen för äldrepolitiken; de äldre skall

- kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende
- kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag
- bemötas med respekt
- ha tillgång till god vård och omsorg.

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet över socialtjänsten i länet. Tillsynen skall bl. a. bidra till att kommunerna lever upp till socialtjänstlagens mål och de nationella mål som antagits i den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har sedan 1999 granskat äldreomsorgen i 28 särskilda boenden med utgångspunkt från begreppen *bemötande* och *kvalitet*.

"Jag känner de flesta av de andra, vi har supit ihop mycket förr i världen."

2. Syfte med tillsynen

Syftet med tillsynen är att se om kommunernas äldreomsorg i form av särskilt boende motsvarar målen och kraven i socialtjänstlagen (SoL) samt de nationella målen för äldreomsorgen.

Av socialtjänstlagens 1 kap.1 § framgår målen med socialtjänstens insatser. Vad som gäller för socialtjänstens insatser för äldre framgår av 3 kap. 6 § och 5 kap. 4, 5 och 6 §§. Att insatserna skall vara av god kvalitet och att det skall finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet anges i 3 kap.3 §.

I 14 kap. 2 § anges vad som gäller vid missförhållanden.

I tillsynen av Bergsjöhöjd ingår också granskning av hur boendet erbjuds eller söks samt förekomst av motivationsarbete för att minska de boendes alkoholkonsumtion.

3. Metod

Urval

I Västra Götalands län finns 78 socialnämnder (motsvarande) som har ansvaret för äldreomsorgen. Dessa finns i länets 49 kommuner, varav två kommuner har ett antal stadsdelsnämnder/kommundelsnämnder.

Det är därför nödvändigt att göra ett urval och Länsstyrelsen har under 2002 granskat äldreboenden i

Bollebygd

Borås – kommunaldelsnämnden Sandhult

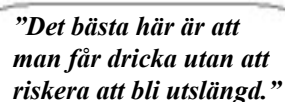
Göteborg – stadsdelsnämnden Bergsjön

Färgelanda

Götene

Lysekil

Tranemo.

"Det bästa här är att man får dricka utan att riskera att bli utslängd."

Granskningsmetod

Granskningen vid Bergsjöhöjd har genomförts via:

- **genomgång av måldokument**
- **enkät till ansvarig chef**
- **intervju med enhetschef**
- **gruppintervju med två personalgrupper**
- **intervju med fyra gruppledare**
- **intervju med tre kuratorer**
- **intervjuer med sex boende**
- **granskning av social dokumentation**
- **enkät till pensionärsorganisationerna, PRO och SPF.**

Vad som granskats

De frågor som Länsstyrelsen har ställt till boende och till omsorgspersonal har att göra med bemötande och kvalitet, t.ex:

- **trygghet**
- **integritet och självbestämmande**
- **tillvarata egna resurser och delta i samhället**
- **rättssäkerhet.**

Länsstyrelsen har genom enkäter och intervjuer försökt få en bild av de *förutsättningar* som finns för att ge en god omsorg i särskilda boenden. Tillsynen omfattar därför även förekomst av verksamhetsmål, individuella mål, system för kvalitetsutveckling samt personalresurser, personalkompetens och den fysiska boendemiljön.

4. Beskrivning av Bergsjöhöjds Boende

Stadsdelsnämnden Bergsjön är resursnämnd för verksamheten, som tar emot personer från hela kommunen. Organisatoriskt tillhör Bergsjöhöjd äldreomsorgen i stadsdelsnämnden Bergsjön. Bergsjöhöjds Boende har 129 lägenheter fördelade på tre våningar, varje våning är uppdelad i mindre enheter.

Beskrivningen nedan bygger på den information som Länsstyrelsen fått genom intervjuer samt skriftligt material.

”Jag hade inte levt idag om jag inte fått komma hit.”

Bergsjöhöjd Boende var från början ett *äldreboende* för män med kronisk alkoholism, som var eller riskerade att bli hemlösa. Idag erbjuds även yngre personer samt kvinnor boende på Bergsjöhöjd. Personer med drog- eller blandmissbruk tas inte emot, inte heller personer med svårare psykisk eller somatisk sjukdom. Kvarboendepincipen gäller.

Vid Länsstyrelsens besök, i oktober 2002, bodde sex personer under 50 år i boendet samt tio personer som var 80 år eller äldre. Antalet kvinnor var sju. Ca 30 boende var finsktalande, några andra nationaliteter fanns, men de flesta var svenskar.

För närvarande uppgavs att drygt 20 personer stod i kö till Bergsjöhöjd och att kötiden är ca två år. (Se vidare under rubriken inflyttning.) Det är ovanligt att personer flyttar från Bergsjöhöjd till eget boende. Några hade bott där i mer än 20 år. De boendes livslängd uppgavs vara betydligt kortare än medellivslängden i befolkningen i stort.

Ekonomiska förutsättningar

Verksamheten finansieras av Göteborgs Stad via centrala medel. I princip erbjuds kvarboende till livets slut, men vid ökad vårdtyngd får respektive stadsdelsförvaltning betala en vårdavgift, f.n. 260 kronor/dag.

Den enskilde betalar hyra och har rätt till bostadsbidrag samt betalar avgift enligt maxtaxan för äldreboende. I avgiften ingår mat, städning och tvätt samt personlig omvårdnad. Lägenheterna har en viss basutrustning, inklusive lakan och handdukar.

Personal

Omsorgspersonalen benämns vårdare. På varje våning finns en gruppledare och en biträdande gruppledare, som bl.a. ansvarar för den dagliga arbetsledningen, vikarieanskaffning samt beviljar kortare ledigheter.

I huset arbetar fyra personer med vaktmästeri, kioskverksamhet, transporter mm. Det finns även två personal som ansvarar för olika aktiviteter. Under dagtid fram till kl. 16.00 arbetar 20–40 personal i huset, beroende på veckodag. Kvällstid finns åtta personal i tjänst och nattetid tre personal.

Bergsjöhöjd har tre sjuksköterskor, tillgång till sjukgymnast och arbetsterapeut samt 10 timmars läkarkonsultation per vecka.

Tre kuratorer arbetar vid enheten. Deras arbetsuppgifter består i att - utifrån individuella behov - hjälpa de boende med kontakter med socialtjänsten och ekonomiska frågor (många har trasslig ekonomi och stora skulder), t.ex. söka pengar från fonder, förhandla med fordringsägare och kronofogde samt finnas till hands för de boende att tala med om personliga problem. I kuratorns arbete ingår också att på olika sätt stötta personalen samt ha en aktiv roll vid nyinflyttningar.

"Jag bestämde mig direkt för studiebesöket, ville bort från gamla fyllestället. Dom tog emot mig med öppna armar."

5. Inflyttning

Ansökan om boende på Bergsjöhöjd görs i form av en remiss av den enskildes socialsekreterare i stadsdelsförvaltningarna. Den enskilde och socialsekreteraren gör studiebesök där de träffar och intervjuas av kurator och sjuksköterska. Därefter gör kurator, sjuksköterska och gruppleddare en lämplighetsbedömning. Enhetschefen vid Bergsjöhöjd har ansvaret för det formella beslutet att erbjuda boende. Det är vanligt med en provboendeperiod och om det fungerar bra får den enskilde hyreskontrakt.

Från vårdpersonalens sida framfördes önskemål om att vara med vid intervju och bedömning, då de ansåg sig ha bra förutsättningar att bedöma t.ex. vilken våning som skulle passa den enskilde.

I samband med inflyttning skrivs avtal mellan berörd stadsdelsförvaltning och Bergsjöhöjd.

Det är ovanligt att den enskilde får kontakt med Bergsjöhöjd via äldreomsorgens biståndsbedömare.

Det finns vissa regler, som är ett villkor för att få flytta in och bo kvar. Dessa regler gäller framför allt beteende i samband med alkohol, t.ex. att alkohol inte får tas med till gemensamma lokaler, att det är förbjudet att köpa eller sälja alkohol till andra boende i huset eller att dricka teknisk eller hembränd sprit. Besökare som är nyktra får tas emot varje dag mellan kl. 10.00 och 21.00. Den enskilde får underteckna att han/hon tagit del av dessa regler inför inflyttningen.

Länsstyrelsen har granskat stadsdelsnämndernas beslut angående de senaste 20 inflyttningarna för att ta reda på i vilken utsträckning boendet på Bergsjöhöjd betraktas som ett biståndsärende enligt 4 kap. 1 § SoL. Av de 20 granskade besluten var 14 biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL. Sex ärenden saknade således biståndsbeslut. Skriftliga avtal mellan stadsdelsnämnden och Bergsjöhöjd fanns i samtliga 20 ärenden.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen anser att de formella rutinerna när det gäller inflyttning bör tydliggöras mellan Bergsjöhöjd och ansvarig stadsdelsnämnd. Enligt Länsstyrelsens mening bör ett biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL ligga till grund för inflyttningen. Det är viktigt, bland annat för att säkerställa den enskildes rättssäkerhet, att veta under vilka förutsättningar den enskilde befinner sig på Bergsjöhöjd.

Länsstyrelsen vill betona vikten av att även biståndsbedömarna inom kommunens äldreomsorg har kunskap om verksamheten, så att de kan hjälpa äldre missbrukare att söka boende på Bergsjöhöjd.

"Jag lyssnar på finska radioprogram, kan inte läsa själv på grund av yrsel och epilepsi."

6. Mål för verksamheten

Länsstyrelsens utgångspunkter:

Kommunen bör fastställa en övergripande inriktning och policy för verksamhetskvalitet samt ett system som ska utgöra ett stöd för ledningen att styra verksamheten mot uppställda mål. För att kunna följa upp målen måste dessa översättas till konkreta mål, uppdrag eller åtaganden. Individuella mål och planering för det sociala livet är viktiga.

Övergripande mål

Länsstyrelsen har efterfrågat övergripande mål som avser verksamheten i egenskap av *resursnämndsverksamhet* för Göteborgs kommun. Några sådana mål har inte gått att få fram. Enhetschefen hänvisar till stadsdelsnämndens mål för äldreomsorgen samt mål för insatserna vid livets slutskede.

Enhetens mål

Vid intervjuerna framkom att personalen har haft måldiskussioner vid utvecklingsdagar, men någon dokumentation från dessa diskussioner har inte visats. Enligt enhetschefen är målen att de boende skall dricka mindre och må bättre. En personalgrupp uttryckte att målet var att ge de boende ett värdigt liv.

Målet för boendet är *inte* att den enskilde skall bli nykter eller flytta till eget boende. Däremot är det en allmän uppfattning både hos personal och hos de boende själva att drickandet *har minskat* betydligt. Ett konkret tecken på detta är att behovet av inläggning för avgiftning i stort sett har försvunnit, liksom behovet av vård på behandlingshem.

Individuella mål

Varje boende har en kontaktperson i personalgruppen, som har speciellt ansvar för sin boendes vardag och som ofta får en speciell relation till denne, bl.a. beroende på att den enskilde sällan har kontakt med anhöriga. Personalen uppger att de tar fram individuella mål för de boende, som följs upp efter två – tre månader. Uppföljning av de upprättade målen görs i personalgruppen vid veckomöten, där kurator och sjuksköterska kan medverka.

”Jag skulle vilja skriva memoarer men det blir inte av.”

De boende är inte med vid måldiskussionerna och har inte alltid vetskap om att det finns mål eller att det förs löpande dokumentation om dem.

Länsstyrelsens bedömning

Det är viktigt att verksamheten har formulerade mål och måldokument där målgrupp och syftet med verksamheten framgår, så att nämnden och verksamhetens ledning kan fullfölja sitt ansvar avseende styrning och uppföljning av verksamheten.

När verksamheten inleddes var målgruppen äldre män med kronisk alkoholism som var eller riskerade att bli hemlösa. Under senare år har målgruppen utvidgats till att även omfatta kvinnor, yngre missbrukare, samt missbrukare med långvarig nykterhet vid inflyttningen. Dessa målgrupper ställer, var för sig, andra krav på verksamhetens, enhetens och de individuella målen. Länsstyrelsen anser att det behövs konkreta mål på alla dessa nivåer.

Uppgifter från såväl ledning, personal som de boende bekräftar att den ursprungliga målgruppen har fått ett bättre liv med betydligt minskad missbruk, bättre hälsa och bättre psykosocialt liv. Det är dock viktigt att formulering och uppföljningar av de individuella målen görs tillsammans med den enskilde så att han eller hon blir delaktig i och medveten om sin livsföring.

Länsstyrelsen anser att verksamheten vid Bergsjöhöjd är anpassad och lämplig för den ursprungliga målgruppen. Det kan antas att det finns ett tryck från stadsdelsnämnderna att lösa hemlöshetsfrågan för bland annat yngre personer och kvinnor genom att erbjuda boende på Bergsjöhöjd. Länsstyrelsen ställer sig ändå tveksam till utvidgningen av målgruppen, speciellt som det saknas uttalade mål för denna utvidgade målgrupp.

Verksamheten riskerar att medverka till en permanent stigmatisering av nya målgrupper, eftersom boende på Bergsjöhöjd inte har status som referensboende, vare sig hos allmännyttan eller hos privata hyresvärdar. Det ingår inte heller i verksamhetens mål att slussa ut de boende till annat boende.

Länsstyrelsen anser att frågan om mål för verksamheten och målgrupper bör lyftas upp. Till exempel bör diskuteras om det är rimligt att äldreomsorgens kvarboendepincip skall gälla för personer i femtioårsåldern.

7. Dokumentation i socialtjänstens handläggning

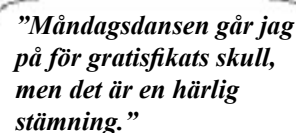
Länsstyrelsens utgångspunkter

Kraven på dokumentation av handläggning samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling framgår av 11 kap. 5 och 6 §§.

Länsstyrelsen har granskat tolv stadsdelsnämnders beslutsunderlag i 20 ärenden inför den enskildes inflyttning på Bergsjöhöjd.

Länsstyrelsens bedömning

Dokumentationen vid stadsdelsnämnderna har i en övervägande del av ärenden varit bra och det har av dokumentationen framgått den enskildes bakgrund, tidigare insatser samt behov av insatser inför flyttningen till Bergsjöhöjd. Utredningarna har i de flesta fall utmynnat i ett biståndsbeslut samt dokumentation om genomförande av insatsen. I de fall där biståndsbeslut saknades fanns skriftliga avtal mellan stadsdelsnämnden och Bergsjöhöjd.

”Måndagsdansen går jag på för gratisfikats skull, men det är en härlig stämning.”

8. Dokumentation i verkställighet

Länsstyrelsens utgångspunkter:

För att tillgodose den enskildes behov, bibehållande av dennes resurser och livskvalitet etc. måste biståndsbeslutet överföras till en konkret arbetsplan. Syftet med planen är att göra insatserna tydliga för den enskilde/ företrädaren samt att fungera som ett arbetsredskap för personalen.

Länsstyrelsen granskade dokumentationen på några av avdelningarna. I de *arbetsplaner* som fördes av den boendes kontaktperson i personalgruppen fanns rubriker om bakgrund, problembeskrivning, vad som fungerar bra, mål, delmål och metod.

I *omvårdnadsplanen* beskrevs den boendes behov av praktisk hjälp samt tillsynsbehov. Det fanns också veckoblad/uppföljningsblad för löpande anteckningar.

I den dokumentation som granskades fanns i vissa arbetsplaner individuella mål, t.ex.

- **Bibehålla vissa funktioner, t.ex. gå själv till matsalen**
- **Öka de egna insatserna i boendet**
- **Trivas och må bra**
- **Känna sig oberoende i den mån det går**
- **Minska rökning och trappa ner ölrickandet.**

När det fanns individuella mål fanns även ibland antecknat metoder för att uppnå dessa, t.ex:

- **Påminna den boende om mat och aktiviteter**
- **Motivera den boende att själv göra det han kan**

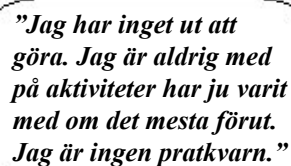
Länsstyrelsen fann inte i något fall att en uppföljning av beskrivna mål hade dokumenterats.

Länsstyrelsens bedömning

Det system för dokumentation som fanns på enheten var ett bra underlag för individuell planering. Länsstyrelsen vill dock påpeka vikten av att även löpande dokumentera uppföljning av de individuella målen och ev. förändringar i behov av service och tillsyn. Diskussioner i personalgrupp är inte tillräckligt för att uppfylla kraven på uppföljning.

En annan viktig anledning att dokumentera är att vikarier och nyanställda skall få kunskap om den enskilde och hans/hennes aktuella situation.

Länsstyrelsen anser att det är viktigt ur rättssäkerhetssynpunkt att den enskilde deltar i måldiskussioner och är medveten om att det sker dokumentation. Enligt 11 kap. 6 § bör den enskilde hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom eller henne.

"Jag har inget ut att göra. Jag är aldrig med på aktiviteter har ju varit med om det mesta förut. Jag är ingen pratvarn."

9. Boendet och det dagliga livet

Trygghet

Länsstyrelsens utgångspunkter:

Den sociala tryggheten påverkas bl. a av att den boende och de närstående vet vilka personer som har ansvar för att tillgodose olika behov. Den boende skall inte behöva vara rädd för övergrepp och kränkningar, skall veta hur han/hon kan tillkalla hjälp och inte behöva oro sig för att behöva flytta inom eller utanför enheten. Länsstyrelsen anser att kraven på trygghet och integritet innebär att alla boende i äldreboende skall ha rätt och möjlighet att låsa om sig och att personalen på olika sätt skall visa den enskilde att detta är acceptabelt. Inlåsnings är inte tillåtet enligt lag. Lagen tillåter fördröjning av passage, om det finns speciella skäl.

Beskrivning

De personer som intervjuats, inkl. de boende själva, beskriver boendet som lugnt och tryggt. Hot, bråk eller misshandel förekommer mycket sällan. Kvinnor som bor på Bergsjöhöjd uppgav att de kände sig respekterade och trygga.

De regler som finns angående alkoholförtäring respekteras, t.ex. nykterhet i matsalen. Vid onykterhet levereras maten på bricka in till den enskildes lägenhet. Några boende beskrev detta som en favorit.

"Jag har inga kompisar kvar. Dom har dött."

De boende som intervjuats vet vem som är deras kontaktperson och flera uppgav att de hade hjälp och stöd av kuratorerna. Flera av de boende beskrev att deras liv blivit så mycket bättre sedan de flyttade in - från bostadslöshet och misär. En person uttryckte att han inte hade levat idag, om han inte fått flytta till Bergsjöhöjd.

På en av våningarna finns larm och de boende kan där få en högre grad av omvårdnad. Därför sker ibland omflyttning till första våningen. Kuratorerna uppgav att det undantagsvis förekom att boende fick flytta till sjukhem i livets slutskede.

Ytterdörren låses klockan 16.00 (då bemanningen minskar) men de boende har nycklar till entrén. Det innebär att besökare inte utan vidare kan komma in i huset under kvällstid, vilket kan innebära en trygghet både för boende och personal.

Personalen kände till sin skyldighet att anmäla missförhållanden enligt Lex Sarah, men det fanns inga muntliga eller skriftliga rutiner kring detta.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen anser att Bergsjöhöjd erbjuder ett tryggt boende för missbrukare. Det framgick inte någon skillnad avseende tryggheten mellan Bergsjöhöjd och traditionella äldreboenden.

Personalens skyldighet att anmäla missförhållanden enligt Lex Sarah var känd, men verksamheten bör ta del av de *skriftliga instruktioner* som stadsdelsnämnden har utarbetat och i annan tillsyn lämnat till Länsstyrelsen.

Integritet och självbestämmande

Länsstyrelsens utgångspunkter:

Med integritet avses här respekt för till den enskildes sociala, medicinska, psykologiska och existentiella behov. Självbestämmandet i vardagen skall vara lika stort som för äldre personer i eget boende. Verksamhetens rutiner skall inte begränsa den enskildes möjligheter att påverka sin vardag.

Beskrivning

Några boende som intervjuades beskrev boendet som om det vore en vanlig lägenhet, där de betalar för den service de får i form av mat, städning och tvätt. Någon i personalen uttryckte att ”de kan säga nej till allt”, vilket står för att personalen inte kan tvinga någon, men att de måste lägga ner mycket kraft på att uppmuntra och lirka med den enskilde för att få vardagen att fungera. En personal uttryckte att de boende var ”stolta, självständiga och tacksamma”.

Lägenheterna har vanliga ytterdörrar med lås, men personalen har nyckel till lägenheterna. De går inte in utan att knacka på, med undantag för under tillnyktringsperioder, då de går in för att se till den enskilde. Boende uppgav att de kände en trygghet i detta. Posten sorteras till postfack i receptionen vid entrén.

Det är bestämda tider för måltider, men för övrigt kan de boende komma och gå som de själva önskar.

*”Jag behöver ingen hjälp.
Dom städar och tvättar.
Det har jag betalat för.”*

Avgiften är obligatorisk och det är inte möjligt för en enskild att t.ex. välja bort maten och själv svara för matlagning i sin lägenhet. Anledning till detta uppges vara både omtanke om den enskildes hälsa och det faktum att mindre pengar medför mindre alkoholförtäring.

Länsstyrelsens bedömning

Flertalet av verksamhetens ursprungliga målgrupp har före inflyttning till Bergsjöhöjd levt helt utanför det etablerade samhällets normer. De har då utvecklat en stark distansering och misstroende mot det etablerade samhället. Detta ställer krav på att verksamheten har ett förhållningssätt där den enskildes egna val respekteras så länge de inte medför en påtaglig fara för den enskildes liv. De boendes beskrivningar av sina liv före och efter inflyttning till Bergsjöhöjd talar för att verksamheten bedrivs med ett förhållningssätt som väl motsvarar kraven på respekt för den personliga integriteten och självbestämmande.

Ett av den ursprungliga målgruppens behov är att verksamheten tillförsäkrar de regelbundna måltider med näringsrik mat samt viss nivå gällande personlig hygien. För de är verksamhetens regler om obligatorisk avgift samt att inte kunna välja bort måltiderna en nödvändighet.

För de andra grupper som tillkommit de senaste åren, yngre, kvinnor och missbrukare med längre tids nykterhet före inflyttning blir den obligatoriska avgiften ett hinder mot att utveckla sin egen förmåga till ett självständigt liv. Till exempel ger inte den återstående ekonomin utrymme för matlagning i egen regi. Vidare riskerar den obligatoriska avgiften att passivisera dessa målgrupper då det i den även ingår städning och tvätt. Personalen kan inte välja att låta bli att ge den service som ingår i avgiften samtidigt som den enskilde saknar ekonomisk motivation att själv utföra sysslorna.

Tillvarata och utveckla egna resurser samt delta i samhällslivet

Länsstyrelsens utgångspunkter:

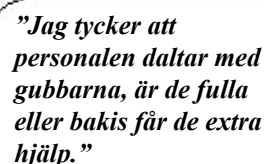
Verksamheten skall inriktas på att hjälpa den enskilda att tillvarata och bibehålla sina egna resurser samt kompensera förmågor som har minskat. Verksamheten skall ge den enskilde förutsättningar till samhällsdeltagande samt möjligheter att förstå och påverka det som händer i den egna vardagen och i samhället.

Beskrivning

Servicegraden när det gäller städning, tvätt etc. var hög från personalens sida. Det fanns dock boende, som tyckte att de ville göra mer själva. En boende sa att om personalen inte hade städlat så hade han plockat lite själv; ”man vill ju inte bo i en svinstia heller”. En annan person sa att han fick övertala personalen att inte diska hans disk, det ville han göra själv.

Individuellt stöd ges av kontaktpersonen, i form av att handla eller göra andra aktiviteter tillsammans med den boende. Flera boende beskrev svårigheterna med att ta sig till allmänna kommunikationer, på grund av att Bergsjöhöjd ligger så högt, backen är brant och svår att ta sig upp för, inte minst för personer med rörelsehinder.

När det gäller samhällsdeltagande är intresset för detta beroende av hur de boende har levt förr. Många, med mångårigt missbruk bakom sig, är svåra att motivera till att intresse för samhällslivet.

”Jag tycker att personalen daltar med gubbarna, är de fulla eller bakis får de extra hjälp.”

Bergsjöhöjd har ett stort utbud av egna aktiviteter och möjligheter att träffa andra boende i gemensamma lokaler. Flera av de boende beskrev att de deltog i vissa verksamheter, t.ex. lånade böcker på enhetens eget bibliotek, använde träningslokal, följde med på utflykter m.m. Andra boende uppgav att de endast umgicks med andra boende inne i sina lägenheter eller inte tyckte om att umgås alls. En boende beskrev att alla gamla kompisar var döda, så han umgicks inte med någon.

Andra aktiviteter som erbjöds var filmvisning, där en gång i månaden visades finsk film. Präst och diakon från kyrkan besöker enheten. En gång i månaden ordnas dans, där både personal och boende deltar. Bergsjöhöjd ger ut en egen tidning, Bergsjöhöjdsbladet, med bl.a. information om vad som händer i huset. I det nummer som Länsstyrelsen fick fanns artiklar om ”Gamla Göteborg” och ”Göteborgsprofiler från förr”.

Länsstyrelsens bedömning

Ett av grundmålen i socialtjänstlagen är insatserna skall inriktas på att frigöra den enskildes egna resurser. Det kan vara en viktig fråga att diskutera, för ansvariga och personal, huruvida den höga servicegraden och ”likabehandlingen” när det gäller service, riskerar att motverka detta syfte.

Utbudet av gemensamma aktiviteter är större än vid traditionella äldreboenden. Med tanke på de boendes bakgrund samt missbruksrelaterade skador och sjukdomar är det troligt att motivationsarbetet är svårare än vid traditionella äldreboenden. Medelåldern är dock betydligt lägre vid Bergsjöhöjd än vid andra äldreboenden och Länsstyrelsen anser att ambitionsgraden är relevant när det gäller utbudet av aktiviteter.

Länsstyrelsen anser att frågan om behovet av en busslinje till Bergsjöhöjd bör lyftas fram. Förutom ett stort antal boende är det mycket personal som skall ta sig upp för backarna liksom boende i övriga fastigheter i området.

10. Förutsättningar för en god kvalitet i boendet

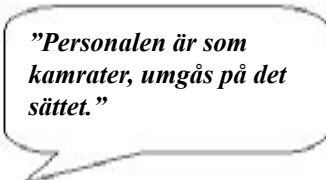
Länsstyrelsen har försökt få en bild av vilka förutsättningar verksamheten har att nå uppsatta mål och ge insatser med god kvalitet. De områden som har granskats är:

- **personalresurser, kompetens och organisation**
- **metoder/förhållningssätt i verksamheten**
- **den fysiska miljön, bostäder och lokaler.**

Personalresurser, kompetens och organisation

Bemanningen när det gäller vårdare är tillräckligt hög, enligt både personal och arbetsledning. Detta gäller när all personal är i tjänst enligt schema. Enligt vårdpersonalen har det dock periodvis saknats personal, vilket har inneburit konsekvenser för omvårdnaden. Det personalen då har prioriterat är medicinsk omvårdnad.

Rekrytering av personal är relativt lätt, det är ofta så att vikarier och praktikanter som kommer in i verksamheten stannar kvar.

”Personalen är som kamrater, umgås på det sättet.”

Många har vårdutbildning, andra som saknar utbildning har lång erfarenhet av arbete med missbrukare.

Verksamheten har satsat mycket på kompetensutveckling, både för gruppledarna och för vårdpersonalen. Som exempel nämndes utbildning/fortbildning om alkoholrelaterade sjukdomar, alkoholdemens, åldrande, ergonomi m.m.

Kuratorerna uppgav att de hade möjlighet till den kompetensutveckling som de själva bedömde att de behövde.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen konstaterar att verksamheten uppfyller kraven på tillräcklig och kompetent personal. Behovet av fortbildning och kompetensutveckling synes vara väl tillgodosett.

Förhållningssätt och metoder

Det motivationsarbete som bedrivs av vårdpersonalen har inte som syfte att få den enskilde att söka behandling för sitt missbruk eller att flytta till eget boende. Motivationsarbetet går ut på att få den enskilde att dricka mindre, att sköta sin hygien och att få andra intressen än alkohol.

En utgångspunkt i arbetet var respekten för den enskilde individen. Arbetsmetoderna bestod till stor del av att uppmuntra och lirka med de boende samt motivera att ta hand om sig själv och dricka mindre.

*"Jag är väldigt törstig,
konstigt att den törsten
aldrig avtar."*

På frågan om handledning till vårdpersonalen fick Länsstyrelsen många olika svar. Personalgrupperna som intervjuades sa att en av kuratorerna tidigare hade varit handledare och att de saknade det. Kuratorerna uppgav att de inte hann med att handleda och att intresset från personalen inte var så stort. Enhetschefen uppgav att personalen fick handledning av kuratorerna och att det inte fanns behov av handledning utifrån.

Flera av de boende uttryckte att de hade bra stöd från kuratorerna när det gällde personliga angelägenheter. En boende som intervjuades uttryckte att personalen är som kamrater. Andra sa att personalen tjatade om duschning och rakning, någon tyckte att personalen "daltade med gubbarna", någon annan uttryckte att personalen gav den hjälp som behövdes, "och fort går det också".

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsens intryck är att personalen har ett bra förhållningssätt, vilket också bekräftas av de boende som intervjuats.

Bostäder och lokaler

Lägenheterna är små, men fullvärdiga med hall, badrum, ett rum samt kokvrå. Eftersom huskroppen är lång är korridorerna långa, men avdelas med trapphus och en del hallmöblering. På varje våning finns kök, (som inte är tillgängligt för de boende), matsal/dagrum, tvättstuga och uterum. Det finns dessutom terapilokaler, bibliotek och inglasade uterum. I entrén finns en reception med försäljning av viss mat, mackor, hygienartiklar, godis och cigaretter.

Lokalerna är fräscha och trevligt inredda.

Enligt enhetschefen finns det fördelar med att enheten är så stor, de boende nöter inte på varandra och de kan välja mellan gemenskap och ensamhet.

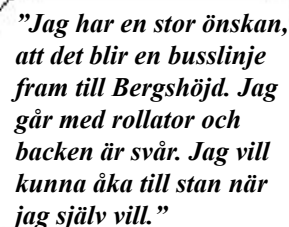
Länsstyrelsens bedömning

Bergsjöhöjd är en stor fastighet, som tillsammans med några andra fastigheter, också med smålägenheter, ligger avskilt från övrig bebyggelse i stadsdelen. Detta innebär en form av segregation, som kan ha både för- och nackdelar.

En fördel kan vara att grannar inte blir störda av förekommande missbruk. En nackdel är att läget försvårar umgänget med andra människor, utan missbruksproblem. Att det inte finns busslinje till området understryker segregeringen.

En enhet med mer än hundra boende, samtliga med missbruksproblematik, riskerar att medföra anonymitet och försvåra för den enskilde att avhålla sig från alkoholmissbruk. Det finns dock enligt Länsstyrelsens uppfattning fördelar med enhetens storlek, t.ex. de goda möjligheterna att erbjuda aktiviteter samt att verksamheten inte är lika sårbar när det gäller bemanning som en liten enhet.

Länsstyrelsens intryck är att verksamheten fungerar bra, trots de nackdelar som finns. Vid en eventuell utvidgning av verksamheten eller en nyetablering bör dock hänsyn tas till de nackdelar som beskrivits ovan.

"Jag har en stor önskan, att det blir en busslinje fram till Bergshöjd. Jag går med rollator och backen är svår. Jag vill kunna åka till stan när jag själv vill."

11. Synpunkter från intresseorganisationer

SPF framför i enkätsvar att Bergsjöhöjd är ett vanligt äldreboende med de möjligheter och begränsningar som följer med detta. PRO uttrycker att möjligheterna till samhällsdeltagande skulle kunna ökas med större krav på de boende och mer utåtriktad verksamhet. De framhåller också behovet av en flexlinje, på grund av läget med den branta backen.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALAND
Socialenheten

Södra Hamngatan 3, 403 40 GÖTEBORG
Telefon 031-60 50 00, Fax 031-60 51 41. ISSN 1403-168X